

WEST-VLAAMSE ARCHEOLOGICA

2

1986

Rogge M. en S. De Cock, 1986: "Overzicht van de voornaamste V.O.B.o.W.-activiteiten in 1985", *West-Vlaamse Archeologica* 2, 73-75.

Scan uit jaargang 2, 1986, ter beschikking gesteld via www.vobow.be. Alle rechten blijven bij de verantwoordelijke uitgever, de V.O.B.o.W. (Vereniging voor Oudheidkundig Bodemonderzoek in West-Vlaanderen). Overname is toegelaten mits verwijzing naar het tijdschrift.

OVERZICHT VAN DE VOORNAAMSTE V.O.B.o.W.-ACTIVITEITEN IN 1985

M. ROGGE & S. DE COCK

Inleiding

In 1985 ondernam de V.O.B.o.W. in samenwerking met de provinciale overheid, de gemeente Avelgem en de K.U.L.-Campus Kortrijk, opgravingen te Kooigem, Kerkhove en Zerkegem. In het werklokaal te Avelgem-Waarmaarde werd bovendien werk gemaakt van de restauratie van een collectie aardewerk, afkomstig uit sites, die tijdens de voorbije jaren door de vereniging zijn opgegraven. Tevens werd de verwerking van de veldplannen en van het vondstenmateriaal verder gezet. Uit onderstaand verslag mag blijken dat de opgravingen zeer vruchtbare resultaten hebben opgeleverd.

1. Kooigem

Te Kooigem werden verder opgravingen ondernomen in het ijzertijdsite¹ gelegen op de plaats 'Kooigembos'. Het onderzoek situeerde zich nu in een zone, gelegen op de westelijke rand en helling van het plateau.

Een reeks paalgaten en twee grachten met rijke vulling werden aangesneden. Deze laatste schijnen deel uit te maken van een vrij grote vierhoekige structuur. Hoewel het onderzoek tot op heden niet toelaat reeds een definitief antwoord te geven op de vraag naar de exacte functie van dit merkwaardig spoor, wensen we toch reeds te wijzen op de sterke verwantschap met gelijkaardige ijzertijdstructuren met sacraal of funerair karakter waarvan in het Keltisch gebied heel wat voorbeelden aan te wijzen zijn².

2. Kerkhove

Reeds sedert 1973 onderneemt de V.O.B.o.W. opgravingen te Kerkhove, op een terrein van de N.M.W.L., gelegen in de nabijheid van de Schelde. Blijkens het onderzoek, waarbij een areaal van om en bij de 5 ha systematisch wordt vrijgelegd, was deze site reeds in de prehistorie een uitverkoren vestigingsplaats voor de mens.

De vroegste menselijke aanwezigheid klimt er vermoedelijk op tot het mesolithicum. Hierop wijzen zgn. microlieten, microklingen en enkele kerfresten. Een afgedrukte kling en een kuil met aardewerk, aangesneden in 1985 in

de SW-sector van het terrein, zouden kunnen wijzen op bebouwing tijdens het vroeg-neolithicum. Andere vondsten zijn in het midden- en laat-neolithicum en/of de vroege bronstijd te situeren³. Een kleine zespostenconstructie (afmetingen: 10,5 x 7 m), opgegraven tijdens de campagne van 1985, is in de ijzertijd te dateren.

Verder bracht het onderzoek van de voorbije 12 jaar ook een imposante driefasige nederzetting uit de Gallo-Romeinse tijd aan het licht⁴. Bovendien werd op deze site voor het eerst in België een nederzetting uit de Merovingische periode aangesneden⁵.

Het onderzoek van 1985 spitste zich vooral toe op de W-sector en leverde opnieuw talrijke sporen op uit de Gallo-Romeinse tijd. Het betreft o.m. funderingsresten van de W-vleugels van twee hoofdgebouwen, respectievelijk uit de 2de en 3de eeuw na Chr. en van een *Rahmenbau* uit de 2de eeuw na Chr. Opmerkelijk was ongetwijfeld de vondst van een waterput. Hij bestond uit twee elementen, nl. een werkput en een vierkanten houten schacht. De werkput was bovenaan cilindervormig (diameter: 4,80 m) en was naar de bodem toe trechtervormig uitgegraven. De houten schacht, bewaard vanaf 5,40 m onder het maaiveld, had ca. 1,80 m zijde. Op de hoeken en halverwege elke zijde bevonden zich verticaal geplaatste balken met rechthoekige doorsnede. De horizontaal geplaatste houten planken van de bekisting waren tegen de buitenzijde van de hoek- en tussenbalk vastgenageld. Op 6,68 m kwamen op de vier zijden horizontale dwarsbalkjes voor waarvan de uiteinden zo waren uitgekeept dat zij de hoekbalken vastzetten. De bodem bevond zich op ca. 8,70 m onder het maaiveld en had een bevloering van houten planken. Om te weerstaan aan de opwaartse druk had men haaks op de vloerplanken tegen elke wand een balk vastgenageld. In de schacht werden verschillende vergravingen vastgesteld, die erop wijzen dat meerdere herstellingen aan de waterput werden uitgevoerd. Zo werden in een poging om de bovenste zone van de houten bekisting te verstevigen Doornikse stenen vertikaal tegen de wand geplaatst. Dit had echter een ayerechts effect en resulteerde uiteindelijk in de vervorming van de schacht. Uit de vulling van de waterput werd veel aardewerk, w.o. *terra sigillata* gerecupereerd. Talrijk waren bovendien de dierenbeenderen en resten van zeevruchten (oesters, mossels, karakollen). Op het einde van de 2de of begin van de 3de eeuw na Chr. werd de put buiten gebruik gesteld en dichtgegooid met o.m. puin van de gesloopte constructies uit de eerste steenbouwfase.

(1) S. DE COCK & A. VAN DOORSELAER, Kooigem (W.-VI.): ijzertijdsporen, *Archeologie* 1984, 2, pp. 95-96.

(2) J. DEBORD, Un enclos quadrangulaire à remplissage de La Tène Ia, sis à Villeneuve-Saint-Germain (Aisne), pp. 107-120; J. ROZOY, Quelques structures de nécropoles celtiques à La Tène I dans la France du Nord, et leur signification, pp. 177-229; J. Y-PRAMPART, Le monument funéraire du bas des Renardières à Pont-sur-Yonne-Époque de La Tène, pp. 263-289; J. BIENAIMÉ, Les structures quadrangulaires de la nécropole de 'La Perrière' à Saint-Benoit-sur-Seine, pp. 291-310; in: L'Age du fer en France septentrionale, *Mémoires de la Soc. Arch. Champenoise* 2, *Supplément au bulletin n° 1*, 1981; D. PLANCK, Die Viereckschanze von Fellbach-Schmidlen, in: *Der Keltenfürst von Hochdorf*, Stuttgart, 1985, pp. 341-353.

(3) Ph. CROMBÉ, Een prehistorisch site te Kerkhove (Mesolithicum - Neolithicum), *Westvlaamse Archaeologica* 1, 1986, 1, pp. 3-39.

(4) M. ROGGE, Kerkhove, *Hermeneus* 52-2, 1980, pp. 114-116; A. VAN DOORSELAER & M. ROGGE, Belangwekkende opgravingen op de terreinen van de N.M.W. te Kerkhove, *Hydrographica* 1, 1982, 8 pp.

(5) M. ROGGE, Een Merovingische nederzetting te Avelgem-Kerkhove (West-Vlaanderen), en A. VAN DOORSELAER (ed.), *De Merovingische beschaving in de Scheldevallei*. Handelingen van het internationaal colloquium Kortrijk 28-30 oktober 1980. Westvlaamse Archaeologica Monografieën II. Kortrijk, 1981, pp. 67-102.

De waterput van Kerkhove is verwant met het type 4 van Knippenberg⁶, waarvan zowel in de noordwestelijke provincies van het Romeinse Rijk als in het vrije Germanië heel wat voorbeelden bekend zijn. Dit type blijkt bovendien door te leven tot in de vroege middeleeuwen⁷. Onze put wijkt evenwel af van vermeld type door zijn vrij uitzonderlijke afmetingen en door de aanwezigheid van een houten bevoering en van verticale tussenbalken.

Vermelden we voor Kerkhove tenslotte nog de vondst van een brandrestengraf uit de Romeinse of vroeg-middeleeuwse periode. Een uitvoerige beschrijving hiervan vindt men in een vorig nummer van dit tijdschrift⁸.

3. Zerkegem

Begin juli ondernam de V.O.B.o.W. te Zerkegem een terrein-prospectie in een zandwinning, gelegen tussen de Gistelsesteenweg, de Noordstraat en de vijver van de Hoge Dijken. Hierbij werd schervenmateriaal gerecupereerd uit de Romeinse en vroeg-middeleeuwse periodes. Tijdens de hieropvolgende noodopgravingen, uitgevoerd op drie bedreigde percelen, werd een areaal van ca. 1000 m² onderzocht. Zij bevestigden de door ons eerder gedane vaststellingen, nl. dat men bij de zandwinning nederzettingssporen uit de Romeinse en vroeg-middeleeuwse periode had aangesneden.

De Romeinse sporen dateren blijkens de eerste gegevens uit de 2de - 3de eeuw na Chr. en omvatten o.m. een standgreppel, een langwerpige uitgraving en een NE-SW verlopende zandweg (fig. 1). Opvallend bij deze laatste zijn de talrijke smalle greppeltjes die door de karrewielen in het wegdek zijn ingedrukt. Een sterke concentratie vroeg-middeleeuwse sporen behoort tot twee verschillende chronologische horizonten. De vroegste, waarvan de aanvang nog tot de 4de eeuw na Chr. zou kunnen opklimmen, situ-

fig. 1: Zerkegem: algemeen zicht op de opgravingen. Bemerkt de greppelstructuren die door de karrewielen in de bodem zijn ingedrukt.

(6) W. KNIPPENBERG, Waterputten uit de Romeinse tijd te St. Michiels-gestel en elders, *Brabants Heem* 17, 1965, pp. 74-92.

(7) W. VAN ES, Wijster. A Native Village Beyond the Imperial Frontier, *Palaeohistoria* 11, 1967, pp. 100-108 en pp. 554-555.

(8) M. ROGGE & S. DE COCK, Een brandrestengraf te Kerkhove-Avelgem, *Westvlaamse Archaeologica* 2, 1986, 1, pp. 41-43.

eert zich voornamelijk in de 5de eeuw na Chr. De jongste dateert tussen het einde van de 5de - begin 6de en de 8ste eeuw na Chr. Tot de voornaamste aangesneden structuren zijn o.m. vier waterputten te vermelden (fig. 2). Ze hadden een ronde werkput, die naar de bodem toe trechervormig was uitgegraven. Van de vier waterputten situeerde zich de bodem tussen 2 en 2,75 m onder het maaiveld. Van twee putten bevond de vierhoekige houten schacht zich nog *in situ*. Deze was opgebouwd uit verticaal geplaatste planken, die onderaan waren afgeschuind. Om de binnenwaartse druk op te vangen had men op de binnenkant van elke zijde een horizontaal steunplankje aangebracht. Slechts bij één waterput kwamen op de hoeken verticaal geplaatste balken voor, die onderaan waren aangepunt.

Tot de vroeg-middeleeuwse sporen behoren verder, een zespostenconstructie van (3,20 x 2,40 m) en een grote houtbouw met standgreppel van (21 x 7 m). Het vondstenmateriaal uit de vroeg-middeleeuwse bewoningsfasen is zeer gevarieerd en omvat o.m. versierde en onversierde handgemaakte *grass-tempered*-waar, fragmenten van laat-Romeinse *Argonne-sigillata*, biconisch aardewerk met rolstempelversiering, importwaar uit het Eifelgebied, enkele spinschijfjes, een bronzen drieknoppenfibula en krallen uit barnsteen en bergkristal.

fig. 2: Zerkegem: zicht op een vroeg-middeleeuwse waterput.

fig. 3: Waarmaarde: zicht op de restauratieactiviteiten.

Waarmaarde

Het werklokaal Waarmaarde bleef in 1985 verder in gebruik als veldsecretariaat, werkruimte, archeologisch depot en tentoonstellingsruimte.

Als de voornaamste activiteiten zijn het verder verwerken van de veldplannen en het tekenen van selecties van opgegraven archaeologica van Kerkhove en Kooigem te vermelden. Nieuw in 1985 is bovendien dat gestart werd met de restauratie van aardewerk uit diverse sites, opgegraven door de V.O.B.o.W. in de voorbije jaren. Met het oog op een toekomstig gebruik bij tentoonstellingen, wordt het aardewerk aangevuld met gips en bijgekleurd (fig. 3) en dit op een wetenschappelijk verantwoorde wijze.